

بررسی عوامل موثر در ایجاد انگیزه مطالعاتی در دانشجویان دانشکده بهداشت و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز در سال ۱۳۹۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۸/۱۰ ؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۰/۱۷

چکیده

مقدمه و هدف: مطالعه بعنوان یک فرایند فردی و گروهی نیازمند انگیزه و تمایل خاص است. ایجاد انگیزه برای مطالعه در دانشجویان امری ضروری است و باید در این مورد گامهای موثری برداشت. پژوهش حاضر با هدف تعیین عوامل موثر در ایجاد انگیزه مطالعاتی در دانشجویان، از طریق مطالعه نظرات دانشجویان دانشکده بهداشت و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز در سال ۱۳۹۱ انجام شده است.

مواد و روش ها: روش تحقیق پیمایشی - توصیفی است. داده‌های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه به عنوان ابزار جمع آوری داده ها، جمع آوری شده است. جامعه آماری شامل ۲۴۱ دانشجو از دانشکده بهداشت و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز بود که برای جمع آوری داده‌ها از کل جامعه آماری به روش سرشماری استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از فنون و روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی به کمک نرم افزار آماری SPSS استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش حاکی از آن است که بین انگیزه مطالعاتی دانشجویان دانشکده بهداشت و پیراپزشکی البرز با رشته تحصیلی و سال تحصیلی آنان رابطه معنا داری وجود دارد، در صورتی که بین انگیزه مطالعاتی دانشجویان با محل مطالعه درسی و وضعیت تحصیلی آنان رابطه معنا داری مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری: عواملی همچون رشته تحصیلی، نقش خانواده، نقش اساتید، عوامل محیطی و لوازم و تجهیزات آموزشی دانشگاه‌ها در ایجاد انگیزه به مطالعه نقش بسیار موثری دارند. امروزه نقش اینترنت، سایت‌های علمی و تکنولوژی آموزشی در امر یادگیری اجتناب ناپذیر می‌باشد.

کلمات کلیدی: عوامل موثر، دانشجویان، انگیزه مطالعاتی

پروانه کریمپور آذر^۱، دکتر سید حسین میرجود^۲ و دکتر سودابه شاپوری^۲

^۱ کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی
^۲ دکترای تخصصی کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن، ایران

* نویسنده مسئول: کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی
۰۹۱۲-۳۱۵۱۴۷۸
E-mail: pkarimpour@yahoo.com

مقدمه

رسالت اصلی دانشگاه، تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه، ترویج و ارتقاء دانش، گسترش تحقیق و فراهم نمودن زمینه مساعد برای توسعه کشور است.^۱

انگیزه

میل فرد جهت انجام دادن یک کار، شی، یا یک فعالیت تعریف شده است. انگیزه یک فرایند زنجیره‌ای است که با احساس نیاز شروع می‌شود، سپس درخواست را به دنبال می‌آورد و موجب تنش و کنش می‌شود و در پیامد آن اقدام برای نیل به هدف صورت

می‌گیرد و سرانجام خواست ارضاء می‌شود.^۲

صاحب‌نظران معتقدند که اختلال در انگیزش می‌تواند در سطح احساسات و رفتارهای فرد سبب بروز مشکلاتی شده و مقدمات بدبینی، اضطراب، افسردگی، و مشکلات روانی و همچنین افت چشمگیر در عملکرد فردی، اجتماعی و شغلی را فراهم کند.^۳

کاهش انگیزه در رشته تحصیلی مانند پرستاری که با جان انسان‌ها سر و کار دارد علاوه بر مشکلاتی برای خود شخص بوجود می‌آورد سبب تأثیرات زیاد و مخربی بر سلامت جامعه خواهد شد و بدین ترتیب سرمایه‌های زیادی تلف خواهد شد.^{۴ و ۵}

مطالعه: یا هنر خواندن، جریانی است که فکر بدون کمک منبع

شد و سپس تعداد ۲۴۰ پرسشنامه ۲۲ سؤالی آماده و با انجام هماهنگی به صورت تصادفی بین آنها توزیع و از آنها خواسته شد که در مدت ۲۰ دقیقه پرسشنامه ها را تکمیل و به محقق عودت دهند. نحو نمره دهی پرسشنامه به صورت بسیار زیاد، زیاد و ... از آنجائی که تعداد ۴۰۰ نفر دانشجویان شاغل به تحصیل در رشته های بهداشت عمومی، بهداشت محیط، بهداشت حرفه ای، اتاق عمل و هوشبری دانشکده بهداشت و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز در سال ۱۳۹۱ وجود دارد، حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۲۱۷ نفر تعیین و با احتساب ده درصد ریزش نمونه ها تعداد ۲۴۰ نفر برآورد شد. در پایان بعد از گذشت یک هفته از توزیع و پیگیری برای دریافت پرسشنامه ها، از بین ۲۴۰ پرسشنامه پخش شده بین دانشجویان در نهایت ۲۲۳ پرسشنامه تکمیل شده و جمع آوری گردید و پردازش داده ها بر روی آنها انجام شد. در این پژوهش، از لحاظ دسته بندی تحقیقات بر حسب نحوه گردآوری اطلاعات (طرح تحقیق)، از روش پیمایشی - توصیفی استفاده شده است.

جهت تعیین روایی پرسشنامه برای چند نفر از اساتید مجرب رشته فرستاده شد که پس از دریافت پاسخ ها و نقطه نظرات اساتید و پس از آن مشاوره با اساتید راهنما و مشاور تغییرات مورد نیاز اعمال شد.

برای بررسی پایایی قبل از جمع آموری نمونه اصلی یک پیش آزمون به حجم مناسبی از نمونه جمع آوری شد و پایایی سؤالات پرسشنامه توسط اطلاعات جمع آوری شده از این افراد مورد بررسی قرار گرفت.

بعد از جمع آوری پرسشنامه ها، سؤالات کدبندی و داده ها وارد نرم افزار آماری SPSS شده و خروجی های لازم استخراج و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی یعنی محاسبه تعداد و درصد برای توصیف اطلاعات شرکت کنندگان در مطالعه بر حسب رشته تحصیلی، ترم تحصیلی، معدل ترم گذشته و محل مطالعه در مطالعه درسی صورت گرفت. همچنین از آزمون های آماری t-test برای نمونه های مستقل از هم و آنالیز واریانس یک طرفه برای مقایسه نمره انگیزه مطالعه دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی، سال تحصیلی، معدل ترم گذشته و محل مطالعه درسی استفاده گردید. در صورت معنی داری آزمون آنالیز

خارجی و یا تمرکز روی مطالب، با استفاده از نیروی خویش سبب ارتقاء می شود. در نتیجه مطالعه، فکر از درک کمتر به ادراک به فهم بیشتر می رسد. اعمال مختلف ماهرانه ای که باعث این ارتقاء می شود، هنر مطالعه یا خواندن را تشکیل می دهد. پس میتوان مطالعه را خواندن هدفمند و روشنمند همراه با یادداشت برداری تعریف کرد.^۶ مطالعه یک فرایند هدف دار است که روش خاص خود را دارد و با توجه به اینکه یادگیری عملی آگاهانه است و برای انجام دادن هر عمل آگاهانه، داشتن انگیزه اساسی است، بنابراین مطالعه کننده باید از انگیزه قوی برخوردار باشد.^۸ عوامل متعددی در ایجاد انگیزه مطالعاتی مؤثرند. عادت به مطالعه با در نظر گرفتن گروه سنی، سطح آموزش و زمینه های فرهنگی و اجتماعی بسیار متفاوت است.^۹ در مورد ایجاد انگیزه و عادت به مطالعه باید گام های مؤثری برداشت و سرمایه گذاری کرد تا عادت مطالعه و گرایش به این امر از همان دوران کودکی در افراد ایجاد گردد تا در بزرگسالی هم فرد اهل مطالعه و همنشین کتاب شود که حاصل این همنشینی و مطالعه به ارتقاء فرهنگ عمومی جامعه منجر می گردد.^{۱۰،۱۱} انگیزه خواندن نیروی انرژی زاست و هنگامی موجب خواندن می شود که فرد در مورد مواد خواندنی موجود دارای نگرش مطلوب باشد. «تیلور، هریس و پیرسون» در توصیف علاقه برای انجام عملی، معتقدند هرگاه نگرش مثبت و انگیزه هردو موجود باشد، عمل اتفاق می افتد. از نظر آنها، نگرش خواندن به تنهایی سبب نمی شود فرد به خواندن بپردازد، بلکه علاقه عاملی است که باعث شروع فعالیت خواندن می شود.^{۱۱}

بنابر موارد فوق هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر در ایجاد انگیزه مطالعاتی در دانشجویان دانشکده بهداشت و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز در سال ۱۳۹۱ می باشد. این عوامل شامل رشته تحصیلی، ترم تحصیلی، معدل ترم گذشته و محل مطالعه درسی دانشجویان می باشد.

جامعه آماری و روش ها

در این پژوهش با توجه به امکان دسترسی به دانشکده بهداشت و پیراپزشکی البرز، از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شد. گرد آوری اطلاعات از جامعه آماری بدین صورت انجام گرفت که ابتدا لیستی از تعداد دانشجویان دانشکده بهداشت و پیراپزشکی تهیه

در سال های تحصیلی مختلف متفاوت است و آزمون آنالیز واریانس یک طرفه نشان داد که این تفاوت از نظر آماری نیز معنی دار می باشد ($P\text{-value}=0/001$). نتایج آزمون تعقیبی توکی نیز حاکی از آن بود که نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه دانشجویان سال اول با دانشجویان سال دوم، سوم و چهارم اختلاف معنی دار دارند ($P<0/05$) اما هیچ گونه اختلاف معنی داری در نمره انگیزه دانشجویان سال دوم، سوم و چهارم مشاهده نشد (جدول ۲).

رابطه نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه با سال تحصیلی دانشجویان نشان داد که میانگین نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه، در گروه های تحصیلی با معدل سال گذشته مختلف، متفاوت است اما آزمون آنالیز واریانس یک طرفه نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی دار نمی باشد ($P\text{-value}=0/385$) (جدول ۳).

رابطه نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه با محل مطالعه درسی دانشجویان نشان داد که میانگین نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه با محل مطالعه متفاوت است ولی آزمون t-test برای نمونه های مستقل از هم نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی دار نمی باشد ($P\text{-value}=0/207$) (جدول ۴).

واریانس از تست تعقیبی توکی (Tukey) برای مقایسه گروهها استفاده گردید.

یافته ها

نتایج حاصل شده در این مطالعه جهت بررسی فرضیات ارایه شده به شرح ذیل می باشد.

رابطه نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه با رشته تحصیلی دانشجویان در جدول ۱ نشان داد که میانگین نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه در رشته های مختلف متفاوت است و آزمون آنالیز واریانس یک طرفه نشان داد که این تفاوت از نظر آماری نیز معنی دار می باشد ($P\text{-value}=0/001$). نتایج آزمون تعقیبی توکی نیز حاکی از آن بود که نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه دانشجویان رشته بهداشت عمومی با رشته بهداشت حرفه ای، رشته هوشبری و رشته اتاق عمل اختلاف معنی دار دارند ($P<0/05$). همچنین نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه دانشجویان رشته بهداشت محیط با رشته بهداشت حرفه ای و رشته هوشبری اختلاف معنی دار دارند ($P<0/05$) (جدول ۱).

رابطه نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه با سال تحصیلی دانشجویان نشان داد که میانگین نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه

جدول ۱. رابطه نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه با رشته تحصیلی دانشجویان

رشته تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون آماری
بهداشت حرفه ای	۶۵	۶۹/۲	۱۴/۳	F=۵/۵۸ df=۴ و ۲۲۷ P-value=0/001
هوشبری	۳۴	۶۶/۷	۱۱/۳	
اتاق عمل	۶۰	۷۰/۴	۱۲/۳	
بهداشت عمومی	۲۷	۷۸/۹	۱۲/۴	
بهداشت محیط	۴۶	۷۶/۵	۱۳/۹	

جدول ۲. رابطه نمره انگیزه دانشجویان برای مطالعه با سال تحصیلی دانشجویان

سال تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون آماری
سال اول	۷۵	۷۶/۲	۱۲/۷	F=۶/۱۲ df=۳ و ۲۲۹ P-value=0/001
سال دوم	۱۲۶	۷۰/۶	۱۳/۵	
سال سوم	۲۱	۶۴/۶	۱۰/۶	
سال چهارم	۱۱	۶۵/۶	۱۴/۹	

جدول ۳. رابطه نمره‌انگیزه دانشجویان برای مطالعه با معدل ترم گذشته دانشجویان

معدل ترم گذشته	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون آماری
۱۳-۱۵	۱۶	۷۳/۴	۱۸/۹	F=۱/۰۸
۱۶-۱۷	۸۶	۷۱/۲	۱۲/۲	df=۲۰۶۴
۱۸-۲۰	۶۴	۶۸/۳	۱۵/۰	P-value=۰/۳۸۵

جدول ۴. رابطه نمره‌انگیزه دانشجویان برای مطالعه با محل مطالعه درسی دانشجویان

محل مطالعه درسی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون آماری
خانه	۱۸۲	۷۱/۲	۱۳/۲	t=۱/۲۶
کتابخانه	۲۴	۷۴/۹	۱۴/۸	df=۲۰۴
				P-value=۰/۲۰۷

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش مبین انگیزه مطالعاتی مثبت دانشجویان نسبت به تاثیر عواملی همچون رشته تحصیلی، نقش خانواده، نقش اساتید، عوامل محیطی، لوازم و تجهیزات آموزشی دانشگاه‌ها می‌باشد. یافته‌های ارائه شده ما در رابطه با استفاده از اینترنت و سایت علمی دانشگاه بالاترین درصد را داشت که نشان از نقش تکنولوژی خصوصا تکنولوژی آموزشی در امر یادگیری است.

وجود تجهیزات آموزشی و تجهیزات موجود در دانشگاه خصوصا امکانات کتابخانه‌ای از ضروریات امر آموزش می‌باشد. یافته‌ی این تحقیق با یافته‌ی میرزایی و همکاران (۱۳۸۵) نیز همسو بود. ^{۱۲} ایشان اذعان داشتند تشویق مدرس به مطالعه و وجود کتابخانه نیز در انگیزه مطالعاتی تاثیر فراوان دارد. یافته‌های بحرانی (۱۳۷۲) که با انگیزه تحصیلی و عادت به مطالعه صورت گرفته است منطبق با یافته‌های این تحقیق است که در رابطه با عوامل رشته تحصیلی و ادامه تحصیل با انگیزه مطالعه می‌باشد. ^{۱۳} با توجه به اینکه در اکثر موارد رشته‌ی تحصیلی که دانشجو می‌خواند آینده شغلی او را رقم می‌زند، همچنین رشته تحصیلی مختلف جایگاه متفاوتی در جامعه دارد، از این رو این عوامل بر میزان مطالعه در آن رشته تحصیلی موثر خواهد بود. در خصوص عامل ادامه تحصیل نیز می‌توان گفت یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی در افزایش انگیزه مطالعه می‌باشد. همچنین در مطالعه‌های دیگر در سال

۲۰۱۰ نقش مقطع تحصیلی در ایجاد انگیزه مطالعاتی مورد بررسی قرار گرفت و مشخص شد که دانشجویان نسبت به دانش آموزان انگیزه بالاتری برای مطالعه دارند. ^{۱۴} انگیزه مطالعه در دانشجویان شاغل و کسانی که در موعد مقرر دروس خود را نگذرانده‌اند نسبت به دانشجویان غیرشاغل پایین‌تر است. ^{۱۵} مطالعات غیر مرتبط در زمینه‌های دیگر نیز نشان داده است که انگیزه انجام کاری را داشتن، برای رسیدن به یک هدف مشخص، عامل بسیار قوی است که شخص را در رسیدن به آن سوق می‌دهد.

بهرامی (۱۳۸۵) نیز نتیجه‌گیری کرد ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر در انگیزه مطالعه موثر است. ^{۱۶} همچنین عوامل محیطی دیگری همچون شرایط اجتماعی و رسانه‌های گروهی در افزایش سطح آگاهی افراد برای مطالعه موثرند. در رابطه با میزان انگیزه به مطالعه با سال تحصیلی در این پژوهش نشان داد که دانشجویان سال اول از انگیزه بالاتری برخوردارند، در صورتی که در دانشجویان سال‌های بالاتر انگیزه کمتر بود. دلیلی که می‌توان برای این یافته ارائه داد شور و اشتیاق دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه، به عنوان یک محیط آموزشی جدید می‌باشد. شاید در سال‌های تحصیلی بالاتر به دلیل شناخت دانشجویان از مسائل و مشکلات شغلی و معضلات کاربایی در بعضی رشته‌های تحصیلی، انگیزه مطالعه در آنها کاهش یابد. با توجه به موارد فوق می‌توان نتیجه گرفت که تشویق دانشجویان به مطالعه برای رسیدن به مقاطع

این تحقیق اختلاف معنی داری در این مورد نیز مشاهده نشد. به دنبال جستجو در منابع در دسترس در خصوص تاثیر معدل ترم گذشته و محل مطالعه درسی بر انگیزه مطالعاتی، یافته قابل توجه مشاهده نشد.

در پایان پیشنهاد می‌گردد بودجه بیشتری به کتابخانه دانشگاه‌ها اختصاص و همچنین توجه بیشتری به علایق و نیاز مطالعاتی دانشجویان از سوی مسئولین مربوطه صورت پذیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله با حمایت مالی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن انجام شده، از این رو اینجانب از دانشگاه فوق کمال تشکر و قدردانی را دارم.

بالا تر، بهینه کردن عوامل محیطی دانشجویان در هنگام مطالعه، استاندارد نمودن عوامل محیطی با استاندارد های روز(جهانی)، راه اندازی اینترنت با سرعت متناسب و تجهیز نمودن کتابخانه های دانشکده ها و یا ایجاد کتابخانه کوچک در محل زندگی می‌توان تا اندازه زیادی بر انگیزه مطالعه دانشجویان افزود عوامل دیگری همچون معدل ترم گذشته و محل مطالعه درسی، که در این پژوهش معنی دار نشده اند، به عنوان پارامتر های تکمیلی این امر تلقی می‌شوند و به هیچ وجه نمی‌توان نقش آنها را در انگیزه به مطالعه نادیده گرفت. در واقع با توجه نمودن به معدل ترم قبلی دانشجویان، می‌توان از وضعیت تحصیلی و مشکلات مطالعه آنها آگاه شد و راهنمایی های لازم را به آنان ارائه داد. آشکار است که محل مطالعه درسی در ایجاد انگیزه مطالعه موثر است، هرچند که در

References

1. Fasihi Harandi T. Surviving the endogenous situation and clinical training process in Iran University of Medical Sciences. Payesh 2006; 2 (2):127-132.
2. Mohammadi K. Educational management, concepts and motivation definitions". Marketing 4. Farvardin. 1387 available from: URL: <http://administer85.blogfa.com>
3. Askari J, Assiessment of risk factors of motivational deficiencies in University student from their viewpoint. Iranian J of Psychaitry and clinical psychology 2006; 11 (4): 455-462.
4. Joolae S, Mehrdad M, Bohrani M. A survey on nursing student's opinion toward nursing and reasons for giving it up Iranian Journal of nursing research 2006; 1(1): 21-28.
5. Najafi Kalyani M, Sharif F, Moattari M and et al. Decrease in motivation of nursing students: a qualitative study 1390; 6 (21): 39-47.
6. Mortimer J. Adler. How to read a book. Translated by Sarraf Tehrani M. Mashhad: Astane Ghodse Razavi, 1372; [in Persian].
7. Ashrafi Rizi H. An introduction to the study of public library services in development of culture. 1th edition. Chapar, Tehran, 1383. 15.
8. Bab Al Havaeji F. The importance of school libraries. 2th edition. Tehran: institute of education and training 1379. 91.
9. Staiger, Ralph C. Roads to reading. Translated by Shokuhi Ali. Tehran, Secretariat of the Board of Trustees of Public Libraries, 1377; 127 [in Persian].
10. Amani GH, Azarnavid F. School libraries and their role in developing reading habits in students. Ardabil: Taraz, 1380. 2.
11. Qnavyzchy MA, Davarpanah MR Study of barriers and facilitators of and attitude to reading and reading Maslow's motivational pattern. Library and Information, Library and Information Science, 40 (4). available from: URL: <http://aqlibrary.ir>.
12. Mirzaee S. Study the teacher's role in motivating students to study in the fifth grade female student, area 16. School of Education and psychology, Al Zahra University 1385. Master's thesis
13. Bohrani M. Study of Academic Motivation of high school students and the factors associated with it in Fars province. Humanities and Social Sciences University of Shiraz Journal 1384; 22(24): 104-115
14. Mustafa Tüysüz, Demet YÖld Öran, Nilgün Demirci. What is the motivation difference between university students and high school students? Procedia -Social and Behavioral Sciences 2010;2:1543-48.
15. Maria Luisa Pedditzi, Manuela Spigno. Motivation to learn: a research on university students. Procedia-Social and Behavioral Sciences 2012;69:1198-1207.

16. Bahrami E. Effect of cultural and art activities of the Intellectual Development for Children and Adolescents on reading and writing academic achievement in fourth grade primary students in

Paveh city. School of Education and Psychology, Teacher training university of Tehran 1382-1383. Master's thesis curricula.